

NEIZBEŽNA TEMA

(Ne)održavanje srpskih lokalnih izbora na Kosovu postaje tema u finišu predizborne kampanje u Srbiji. To se i moglo očekivati s obzirom na značaj koji pitanje Kosova ima u srpskom društvu. Upravo zato čudi što je vlast sebi dozvolila da objavljivanje vesti da se lokalni izbori neće održati na Kosovu ostavi za sam kraj kampanje kada je svim bilo jasno i prilikom raspisivanja izbora da će biti tako!? Na ovom slučaju se pokazalo da strategija guranja problema “pod tepih” nikada nije dobra jer se cena plati pre ili kasnije. Tokom izbornih kampanja je bolje da se loše stvari dese na početku nego na kraju.

Ako je sudeći po istraživanjima javnog mnjenja koje je rađeno u martu ove godine građani Srbije Kosovo ne vide kao najvažniji problem. Na pitanje šta bi trebalo da bude glavno pitanje predizborne kampanje čak 63,5 odsto građana je odgovorilo – “nezaposlenost”.

A anketi u kojoj su ispitanici mogli da daju više odgovora, “nizak životni standard” kao osnovno pitanje izbora navelo je 24,4 odsto građana, “korupciju” 19,9 odsto, “ekonomiju” 15 odsto, “poljoprivredu” 11,9 odsto a “kriminal” 8,7 odsto građana. Svega 8,3 odsto građana Srbije je navodilo “Kosovo kao najvažniji problem u zemlji”. To znači da Kosovo nije najvažnija tema u Srbiji, ali je zanimljivo da samo 6,8 odsto građana smatra da “ulazak Srbije u Evropsku uniju (EU)” treba da bude najvažnija tema kampanje. Ostali problemi poput “socijalnih pitanja”, “javnog zdravlja” i “školstva” očigledno su manje važni za srpske birače. Međutim, ovi rezultati ne daju pravu sliku odnosa građana Srbije prema Kosovu. Za njih, Kosovo nije u ovom trenutku najveći problem ali postoji snažan osećaj identifikacije sa ovom temom. To se posebno dešava u trenutku kada pripadnici srpske manjine na Kosovu imaju probleme od strane albanske većine ili kada se dešavaju incidenti. To potvrđuje i podatak da čak 66 odsto građana Srbije smatra da srpske lokalne izbore treba održati na Kosovu a na pitanje da li “neodržavanje lokalnih izbora na Kosovu znači posredno priznavanje nezavisnosti Prištine” čak 52,2 odsto građana odgovara potvrdno a samo 18,4 odsto građana negativno.

Čak 67 odsto građana Srbije veruje da će “Srbija biti uslovljena priznanjem nezvisnosti Kosova kako bi postala članica EU”. Na pitanje šta Srbija treba da uradi u tom slučaju 46 odsto građana kaže “da Srbija treba da odbije članstvo u EU”, a po 19 odsto građana smatra da “Srbija treba da bezuslovno prihvati članstvo” kao i da “Vlada treba da uradi ono što mora jer su koristi od članstva u EU važne za zemlju”. Čak 61 odsto građana je upoznato da su Beograd i Priština postigli tehničke dogovore o slobodi kretanja, zajedničkom upravljanju granicom i prometu robe u Briselu ali je samo 7,4 odsto građana upoznato sa sadržajem ovih sporazuma, 29,6 odsto kaže da je “upoznato sa nekim detaljima” dok 60,4 odsto kaže da nije upoznato sa sporazumima. Na pitanje “da li su ti sporazumi dobri za zemlju” 28 odsto građana odgovara potvrdno, 18 odsto smatra da “sporazumi nisu dobri za Srbiju” dok čak 41 odsto građana kaže “da nije zainteresovano”.

Svega 13 odsto građana smatra da će se sporazumi Beograda i Prištine “pozitivno odraziti na život običnih ljudi” ili da će se “neki delovi sporazuma pozitivno odraziti”, 8 odsto građana smatra da će se “negativno odraziti” a čak 65 odsto građana smatra da sporazumi neće imati nikakav efekat na život običnih građana.

Rezultati ovog istraživanja su jasna poruka političkim strankama u Srbiji da građanima ta tema nije najvažnija, ali da imaju snažan osećaj identifikacije sa Kosovom. To praktično znači da građani Srbije žele da političari reše ovaj problem, da su spremni da podrže dogovore sa Prištinom ali da pri tom žele da Kosovo ili makar oni delovi u kojima žive Srbi žele da ostanu deo Srbije. Težak zadatak za srpske političare, zar ne?

Na Kosovu, odnosno na njegovom severnom delu postoje četiri opštine koje vode rukovodstva izabrana na lokalnim izborima u organizaciji Srbije. Lokalnim rukovodstvima u dve opštine, Zvečan i Zubin Potok je istekao mandat dok u preostale dve opštine Leposaviću i Kosovskoj Mitrovici, izbori nisu raspisani jer tamo još traje mandat lokalnih samouprava. Rukovodstva ove dve opštine su izabrana na ponovljenim lokalnim izborima. U drugim delovima Kosova postoje “srpske opštine”, odnosno rukovodstva koja su izabrana na srpskim paralelno sa rukovodstvima opština koja su izabrana na lokalnim izborima u organizaciji Prištine i koja takođe, uglavnom čine Srbi. Srpskoj administraciji je veoma teško da funkcioniše u ovim delovima Kosova jer se srpske sredine uglavnom nalaze u albanskom odruženju i građani su upućeni na saradnju sa Prištinom. Zato su se srpski građani sa Kosova, osim na severu, opredelili da imaju rukovodstva koja su izabrana na srpskim i kosovskim izborima kao i da koriste privilegije koje daju i Beograd i Priština. Bez obzira što Beograd ne kontroliše sredine u kojima žive na Srbi osim na severu Kosova on ipak plaća najveći deo Srba kroz plate za rad u javnim preduzećima, državnoj upravi, školstvu i zdravstvu. Na severu Kosova koji čine četiri opštine situacija je drugačija. Oni su naslonjeni na Srbiju, većinsko stanovništvo je srpsko, a vlast Prištine na ovoj teritoriji ne postoji, niti lokalni Srbi pokazuju bilo kakvu nameru da je priznaju. Zato Srbija na severu Kosova može da organizuje kakve želi izbore ali u drugim delovima Kosova za to joj treba saradnja u najmanju ruku međunarodne zajednice ako ne i Prištine.

Srpska vlada je odlučila da na Kosovu ne organizuje lokalne izbore. Ova odluka je u skladu sa rezolucijom 1244 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (UN) iz juna 1999. godine kojom je regulisano upravljanje Kosovom od strane međunarodne zajednice posle povlačenja srpskih snaga bezbednosti. Srbija zaista, sve do 2008. godine na Kosovu nije ni organizovala lokalne izbore za razliku od parlamentarnih i predsedničkih koji su redovno održavani. Te godine, kao reakciju na samoproglašenu nezavisnost Kosova bez dogovora sa Srbijom i priznanje ove nezavisnosti od strane većine zapadnih zemalja – Srbija je organizovala i lokalne izbore na Kosovu. U dve opštine na severu Kosova, Kosovskoj Mitrovici i Leposaviću izbori su ponovljeni kasnije. Dakle, neodržavanjem lokalnih izbora na Kosovu srpska vlada postupa u skladu sa Rezolucijom 1244 UN i ne krši Ustav svoje zemlje. Međutim, ta ista rezolucija daje pravo Srbiji da organizuje parlamentarne i predsedničke izbore i na Kosovu. Upravo je to potrebno srpskoj vladi, jer omogućavanjem Srbima sa Kosova da glasaju za poslanike Narodne skupštine i Predsednika Republike amortizuju nezadovoljstvo zbog neorganizovanja lokalnih izbora.

Na taj način bi se vlast odbranila od optužbi da se odrekla Kosova što je u Srbiji veoma teška hipoteka koju nijedna stranka ne želi, posebno u vreme izbora.

Međunarodna zajednica je odlučila da omogući Srbiji da organizuje parlamentarne i predsedničke izbore na Kosovu. To je jasno saopšteno prištinskim vlastima. Za EU i SAD je važno da Srbija ne organizuje lokalne izbore jer na taj način opštinska rukovodstva na severu Kosova gube legitimitet. Posle toga, uslediće pritisak na Srbe sa severa Kosova da pristanu na lokalne izbore u organizaciji Prištine. Niko u Briselu i Vašingtonu ne gaji iluziju da bi na tim izborima lokalni Srbi dali nekome drugom poverenje osim sadašnjim liderima. Ipak, za njih je važno da ti lokalni lideri dobiju podršku na izborima u organizaciji Prištine jer to posredno znači da su Srbi na severu Kosova priznali vlast kosovskog premijera Hašima Tačija.

Odgovor Srba sa severa Kosova je bio očekivan – odlučili su da sami organizuju lokalne izbore za opštine Zvečan i Zubin Potok u kojima je lokalnim rukovodstvima istekao mandat. Srbima neće biti problem da organizuju te izbore jer u ovim opštinama nema kosovskih vlasti a pored toga međunarodna zajednica se slaže sa organizacijom parlamentarnih i predsedničkih izbora. Tako ćemo na severu imati paradoksalnu situaciju da će verovatno isti birački odbori sprovesti “legalne i od svih priznate izbore” za srpski parlament i predsednika i “nelegalne” izbore za lokalnu skupštinu!? Jedna pored druge će stajati dve “legalne” i jedna “nelegalna” biračka kutija.

Lokalni Srbi su na severu Kosova formirali opštinske izborne komisije a većina srpskih stranaka (sve srpske stranke imaju pokrajinske odbore, opštinske stranačke odbore i članstvo na teritoriji Kosova) je predala svoje izborne liste. Srpski lideri sa severa su poručili međunarodnim organizacijama na Kosovu, pre svega Kforu da je njihov mandata da **“osiguraju mir i bezbednost za sve građane Pokrajine, pa samim tim i na dan održavanja lokalnih izbora”**. Predsednik opštine Kosovska Mitrovica **Krstimir Pantić** je ocenio da bi nesprovođenje lokalnih izbora značilo **“tihu iseljavanje Srba, najpre onih južno od Ibra”**, a potom i sa severa gde su većina i rekao da bi neodržavanje tih izbora dovelo do novih priznanja nezavisnosti Kosova. Pantić, funkcioner opozicione Srpske napredne stranke, rekao je da očekuje da će **“nova vlada Srbije priznati rezultate tih izbora”**, a za sadašnju vladu je rekao **“da je sve učinila da ne organizuje izbore na Kosovu”**. **“Ovo definitivno pokazuje da odlazeća vlada nije želela da izbore održi na Kosovu i Metohiji, kao i da Pokrajinu polako prepušta Albancima”**, rekao je Pantić. Srpski ministar za Kosovu **Goran Bogdanović** je izjavio da lokalnih izbora neće biti na Kosovu, jer ih UNMIK (civilna uprava UN koja postoji prema Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti UN, ali koja je posle samopraglašenja nezavisnosti Kosova i dolaska iste takve misije Evropske unije EULEX izgubila na značaju i postoji samo zato što Srbi sa severa priznaju samo UNMIK) nije odobrio, ali da to **“ne znači kraj srpskih institucija u Pokrajini”**. Bogdanović je lokalnim samoupravama na severu Kosova poručio da nije dobro da same organizuju lokalne izbore uprkos stavu Beograda.

Zanimljivo je da dve najjače stranke u Srbiji vladajuća Demokratska stranka (DS) dosadašnjeg predsednika **Borisa Tadića** i Srpska napredna stranka (SNS) lidera opozicije **Tomislava Nikolića** imaju identičan stav po pitanju organizacije lokalnih izbora na Kosovu – smatraju da ih ne treba organizovati. To je izgleda jedino pitanje oko koga su se ove dve stranke složili u sve bespoštednijoj predizbornoj kampanji. Očigledno je da ove dve najveće stranke imaju najveću odgovornost kao i da se nalaze pod pritiskom zapadnih zemalja da Srbija ne organizuje lokalne izbore na Kosovu. Ostale stranke, kako vladajuće, tako i opozicione se ne izjašnjavaju po ovom za srpske prilike veoma osetljivom pitanju. Ipak pitanje, je koliko srpske stranke imaju uticaj na svoje lokalne odbore na Kosovu. Da je tako, potvrđuje primer opštine Zvečan gde su izborne liste za opštinske izbore prve predale opštinske organizacije stranaka koje su na vlasti u Srbiji.

Dodatnu tenziju unose nervozni potezi kako Beograda, tako i Prištine u strahu da ne budu optuženi da su “izdali nacionalne interese” kompromisom oko održavanja izbora na Kosovu. Tako je prvo Priština uhapsila nekoliko kosovskih Srba koji su u Srbiji zaposleni u Ministarstvu unutrašnjih poslova, potom je Beograd odgovorio hapšenjem nekoliko Albanaca pod optužbama za ratne zločine koji su putovali, koristeći mogućnost koju im daju tek postignuti sporazumi, kroz Srbiju samo sa ličnom kartom jer srpske vlasti ne priznaju “kosovski pasoš”.

U međuvremenu je došlo do incidenta u severnom delu Kosovske Mitrovice, koji je naseljen Srbima, kada u naselju “Tri solitera” (u kome žive Albanci) ubijen jedan kosovski Albanac a oko četrdeset albanskih porodica se iselilo dok je je širom Kosova zabeleženo više oružanih napada na kosovske Srbe. KFOR (međunarodne vojne bezbednosne snage pod komandom NATO) su odgovorile slanjem dodatnih trupa na Kosovo. Međunarodne snage su u poslednjem trenutku sprečile pokušaj kosovskog premijera Tačija i njegovog ratobornog ministra unutrašnjih poslova Bajrama Redžepija da na sever Kosova pošalju specijalnu kosovsku policijsku jedinicu ROSU sastavljenu isključivo od kosovskih Albanaca, uglavnom bivših pripadnika Oslobođilačke vojske Kosova (OVK) koja je “ozloglašena” među srpskim stanovništvom. Poslednji takav Tačijev pokušaj u julu prošle godine završio se skoro opštim ratom na severu, barikadama srpskog stanovništva na severu Kosova i oružanim sukobima u kojima je ubijen jedan kosovski policajac. Poslednji u nizu incidenata se desio nedavno kada je kosovska policija uhapsila načelnika Kosovskog okruga **Gorana Arsića** (okruzi kao organi lokalne samouprave su srpski organi vlasti a načelnike okruga imenuje Vlada) jer je **“pozivao lokalne Srbe da izađu na izbore koji se održavaju 6. maja”**. Arsić je član vladajuće Tadićeve Demokratske stranke i samo dan pre hapšenja izjavio je **“da bi organizovanje lokalnih izbora na Kosovu mimo volje Beograda bilo suprotno interesima države i ugrozilo bezbednost Srba”**. Ovo hapšenje se ne može drugačije razumeti nego kao provokacija jer je Arsić upravo pozivao lokalne Srbe da glasaju na parlamentarnih i predsedničkim izborima sa čijim održavanjem se Priština, pod pritiskom SAD i EU, složila dok se javno nije slagao sa organizovanjem lokalnih izbora – baš kao i Tačijeva vlada koja ga je uhapsila!?

Stiče se utisak da problem oko održavanja lokanih izbora na Kosovu može da eskalira i da utiče na izbore u Srbiji kao i na krhu političku situaciju na Kosovu. To je u ovom trenutku najmanje potrebno kako i vladajućoj Demokratskoj stranci predsednika Tadića, tako i kosovskom premijeru Tačiju. Jer ako dođe do sukoba na Kosovu i to postane centralna tema u finišu srpske izborne kampanje Tadić će biti optužen od strane birača da je svojom politikom prema Kosovu doveo do takve situacije.

Bez obzira što to nije potpuno tačno, Tadić je kao predsednik preuzimao odgovornost za vođenje kosovske politike i sada bi posledice po izborni rezultat vladajućih demokrata mogle da budu veoma teške.

S druge strane ni međunarodna zajednica neće upornim ignorisanjem stava kosovskih Srba koji ne priznaju prištinsku vlast postići svoj cilj – očuvanje stabilnosti kako na Kosovu, tako i na Balkanu. Kreatori politike prema Kosovu kako u Vašingtonu, tako i u Briselu moraće jednom da razumeju da se ne može ignorisati demokratski izražena volja srpskog stanovništva na Kosovu koliko god da se sa njom ne slažu. Lokalna rukovodstva koja će biti izabrana na severu Kosova, makar i na nepriznatim izborima, su demokratski izraz volje građana. Zato je poslednji trenutak da se razume da se Srbi sa Kosova ne mogu naterati silom da priznaju vlast Prištine. Umesto toga, potrebno je razgovarati sa lokalnim Srbima o koncesijama i autonomiji koju traže. Za početak, možda bi međunarodna zajednica mogla na sebe da preuzme organizovanje lokalnih izbora na severu Kosova kako oni ne bi bili formalno pod patronatom ni Beograda, ni Prištine. To bi omogućilo da Srbi na severu Kosova dobiju lokalna rukovodstva čiji legitimitet priznaju svi a potom bi svi imali legalne sagovornike za dalje razgovore o budućnosti Srba na Kosovu.